

Makaton

Gdy dziecko nie mówi, nie znaczy, że nie ma nam nic do powiedzenia. Często z racji zakłóceń rozwoju, dezorganizacji ulega również proces porozumiewania się. Dziecko nie zna innego niż mowa skutecznego środka za pomocą, którego mogłoby przekazać to chce powiedzieć. Wiele dzieci szczególnie niepełnosprawnych intelektualnie w takich sytuacjach ucieka się do innych form jak: krzyk, płacz, autoagresja, izolowanie się - zachowań, które pomagają im zwrócić na siebie uwagę i w ten sposób zakomunikować swoje potrzeby. Często zachowania tego typu są wołaniem dziecka o pomoc w zrozumieniu otaczającej go rzeczywistości, tego co inni do niego mówią i czego od niego oczekują.

Jedną z propozycji pomocy (pośród metod AAC - wspomagające i alternatywne sposoby porozumiewania się) jest Program Językowy Makaton - system gestów i symboli graficznych. Umożliwia porozumiewanie się dzieciom i dorosłym posługującym się mową w ograniczonym stopniu lub niemówiącym w ogóle. Jest podejściem symultanicznym, wykorzystującym równocześnie znaki manualne, symbole graficzne i mowę. Makaton nie odkrywa czegoś nowego, ale wykorzystuje to, co dziecko już zna - proste gesty i rysunki graficzne. Gesty są formami wspomagającymi słowne porozumiewanie się (są stosowane symultanicznie z mową), służą jako dodatkowy środek, który wzmacnia przekazywany dziecku lub przez dziecko komunikat. Gestom zawsze towarzyszy poprawna, gramatyczna mowa. W Makatonie oprócz znaków manualnych wykorzystywane są również symbole graficzne, z których korzystają osoby, które nie są w stanie wykonać gestu, wskazując wówczas na symbol i w ten sposób sygnalizują swoje potrzeby i zainteresowania.

Celem Makatonu jest umożliwienie osobom ze złożonymi potrzebami komunikacyjnymi przekazywania i odbierania komunikatów oraz usprawnianie umiejętności językowych. Znaki Makatonu pełnią funkcję wspomagającą naturalną mowę i/lub pismo, gdy naturalny rozwój jest opóźniony lub zaburzony (wypowiedzi są niezrozumiałe), i/lub zastępującą (komunikacja alternatywna), gdy forma werbalna i/lub pismo są całkowicie niedostępne osobie.

Wprowadzenie do terapii znaków Makatonu nie zastępuje oddziaływania terapeutycznego (logopedycznego) zmierzającego do ukształtowania prawidłowej mowy, lecz wspomaga (równolegle) ten proces, zapewniając rozmówcom wizualny i słuchowy środek przekazu.

Autorką polskiej wersji Programu Makaton jest dr Bogusława B. Kaczmarek. Badania nad opracowaniem nowych (zupełnie innych niż znaki brytyjskie) gestów odnoszących się do polskiej kultury rozpoczęły się w roku 2001 i zaowocowały utworzeniem w 2005 roku (2008 roku aktualizacja) zestawu polskich gestów (KONi - Komunikacja Osób Niepełnosprawnych).

Zasadniczym celem posługiwania się Programem Językowym Makaton jest:

- podstawa komunikacji (baza gestów i symboli do porozumiewania się)
- pomoc w rozumieniu mowy
- rozwój umiejętności językowych
- ułatwienie interakcji społecznych
- pomoc w budowaniu relacji
- nauka umiejętności potrzebnych w czytaniu i pisaniu

GRAMATYKA STOSOWANIA ZNAKÓW MANUALNYCH I GESTÓW W ZDANIACH

Gesty i symbole Makatonu są formami wspomagającymi mowę (gdy mowa występuje, lecz w niewystarczającym zakresie, aby móc przekazać zrozumiały komunikat) lub alternatywnymi (gdy mowa nie występuje w ogóle). Stanowią uzupełnienie

PRZEDSZKOLE MIEJSKIE NR 12 INTEGRACYJNE W JAWORZNIE

mowy przy równoczesnym jej rehabilitowaniu. Gesty, symbole i mowa nauczane są w tym samym czasie. Gdy użytkownik zaczyna mówić, gesty i symbole są wycofywane. Znaków manualnych i gestów używa się w szyku gramatycznym języka ojczystego, to znaczy informacje pokrywane przez gesty i symbole wykonywane są zgodnie z kolejnością słów wypowiedzianych, którym towarzyszy zawsze poprawna gramatycznie mowa.

W Makatonie gesty i symbole stosowane są na trzech różnych poziomach przy czym cała treść komunikatu przekazywana jest równocześnie werbalnie:

I poziom podstawowy - słowa kluczowe - wypowiedziane jest poprawnie całe zdanie, wskazywane są tylko SYMBOLE KLUCZOWE dla zdania.

II poziom fakultatywny - funkcjonalne znaczenie (JEDEN SYMBOL) - znak reprezentuje tylko czasowniki

III poziom - każde pojęcie - znaki przedstawiają większość wypowiedzianych słów.

ADRESACI MAKATONU

Nie ma jednej określonej grupy posługującej się Makatonem. Osoby, które zeń korzystają pochodzą z różnych grup wiekowych i kulturowych. Ich jedyną cechą wspólną jest fakt, że z racji różnych przyczyn, potrzebują przystosowanych form pomocy do skutecznego porozumiewania się.

Porozumiewanie się nie jest możliwe bez objęcia programem partnerów komunikacyjnych, tj. osób wchodzących w interakcje z dziećmi i z dorosłymi posługującymi się Makatonem. Są to zarówno członkowie rodziny, jak i ci, którzy na co dzień spotykają się z osobami mającymi trudności w porozumiewaniu się np. specjaliści (nauczyciele, pedagodzy, psycholodzy). Ważną grupę stanowią rówieśnicy.

Osobami najczęściej korzystającymi ze znaków Makatonu są dzieci i dorośli: z niepełnosprawnością intelektualną, z porażeniem mózgowym, z autyzmem, z zaburzeniami zmysłów - słuchu, ze specyficznymi zaburzeniami w rozwoju mowy i języka (np. osoby z afazją).

DLACZEGO WARTO STOSOWAĆ MAKATON

- w celu zmniejszenia frustracji zarówno u dziecka jak i u rodzica
- zwiększenie zakresu słownictwa czynnego
- wspomaganie pierwszych prób mówienia
- wspomaganie rozumienia słów
- usprawnianie pamięci
- wspomaganie procesu rozumienia
- wzmocnienie więzi pomiędzy rodzicem a dzieckiem

Obecnie do naszego przedszkola trafia wiele dzieci niemówiących bądź mówiących w stopniu uniemożliwiającym zrozumienie ich przez innych, co sprawia, że dzieci te są sfrustrowane, agresywne, niezbyt zmotywowane. Potrzebują one prostego, sprawczego gestu lub symbolu, który przyczyni się do zmiany ich nastawienia do porozumiewania się z otoczeniem. Dzięki komunikacji alternatywnej nasi wychowankowie zyskują nie tylko możliwość porozumiewania się, ale też wiarę we własne siły. Stają się odważniejsi w relacjach z innymi i uczą się aktywnie uczestniczyć w życiu grupy i przedszkola. Stosowanie Programu Rozwoju Komunikacji Makaton to krok w stronę pozbycia się „lęku komunikacyjnego” i zwiększenia otwartości w stosunku do innych osób. Korzystający z systemu obrazkowego są w stanie swobodnie porozumiewać się zarówno z nauczycielami, jak i z rówieśnikami, co wpływa na zmianę postrzegania siebie, eliminuje stres i frustrację. Możliwość porozumiewania się podnosi jakość życia dziecka niemówiącego oraz całej jego rodziny.

Gesty i symbole Makaton wdrażane są podczas codziennych zajęć dlatego też użytkownikami PRK Makaton stają się wszystkie dzieci w grupie, a nie tylko dzieci z trudnościami komunikacyjnymi, co przyczynia się do pełnej integracji grupy.

Wspólnie ustalany jest szczegółowy plan dnia przy pomocy symboli Makaton, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa dzieci w grupie (dzień staje się przewidywalny dla dzieci).

Opracowanie:

mgr Justyna Żoczek – oligofrenopeda, surdopeda
mgr Dominika Pawlik – oligofrenopeda, surdopeda